

HØRINGSUTTALELSE OM ENDRINGER I LOV OG FORSKRIFTER OM GJENNOMFØRING AV RUSOMSORGEN

Troms fylkeskommune v/ Fylkesråden

Innledning:

Departementet har sendt gjennomføringsforskrift for rusomsorgen utarbeidet av Helsedirektoratet på høring. Departementets synspunkter skiller seg noe fra Helsedirektoratets forslag. I arbeidet med forskriftsutkastet har direktoratet tatt utgangspunkt i rapport 2-2010 fra Uni Rokkansenteret. Høringsfristen er 4. mai.

Bakgrunn:

Gjeldende gjennomføringsbestemmelser for rusomsorgen følger av forskrift til lov om sosiale tjenester m.v. av 4. desember 1992. Denne forskriften gjelder fortsatt, selv om Lov om sosiale tjenester og Lov om helsetjenesten i kommunene ble erstattet av Helse- og omsorgstjenesteloven i 2012.

Inndeling av døgninstitusjoner som yter helse- og omsorgstjenester for personer med rusmiddelproblemer:

- Offentlige/private institusjoner som er eid eller har avtale med helseforetak
- Private institusjoner som har avtale med Helseøkonomiforvaltningen (HELFO)
- Offentlige/private institusjoner som er eid eller har avtale med kommuner
- Private institusjoner som er finansiert helt eller delvis gjennom statlige tilskuddsordninger
- Private institusjoner som ikke mottar offentlige tilskudd

Institusjoner under punkt a faller inn under spesialisthelsetjenesteloven, mens kommunale og private institusjoner som har avtale med kommunen faller inn under Helse- og omsorgstjenesteloven. Begge disse lovene har eller vil få forskriftshjemler som kan brukes til gjennomføringsbestemmelser. Helsedirektoratet foreslår at det innføres en felles forskrift for alle institusjoner.

Områder hvor departement ønsker å drøfte synspunkter:

- Helsedirektoratet ønsker samme bestemmelser for alle typer institusjoner, mens departementet anser at private institusjoner uten offentlig støtte (punkt e) bør kunne stå friere til å organisere virksomheten sin. Dersom institusjoner mottar offentlig tilskudd (punkt a-d) mener departementet at forskriftene bør gjelde.
- Etter gjeldende forskrift kan institusjonene ta urinprøve for å avdekke rusmiddelbruk. Det foreslås at termen urinprøve erstattes med den teknologinøytrale termen «biologisk materiale» ettersom det kan komme nye testmetoder av f eks spytt og hår. Det foreslås tilsvarende endring i Lov om psykisk helsevern (§4-7 a).
- I dag er det Fylkesnemnda for barnevern og sosiale saker som har en eksklusiv kompetanse til å pålegge urinprøver på tvangsinnlagte pasienter. For frivillig innlagte pasienter kreves det samtykke. Helsedirektoratet foreslår at retten til å ta prøver av biologisk materiale overføres til ansvarlig institusjon dersom det er strengt nødvendig av hensyn til helsehjelpen, og at Fylkesnemndas rett til å pålegge prøver fjernes. Departementet er usikker i forhold til dette forslaget bl a om det kan svekke rusavhengiges rettsikkerhet.
- I dag kan en person med rusmiddelproblemer kan samtykke til tvangsopphold i inntil 3 uker og institusjonen sette som vilkår at det kan tas urinprøver under institusjonsoppholdet. Direktoratet foreslår at denne bestemmelsen oppheves, og at regelen om samtykke vil være tilstrekkelig.
- Etter gjeldende forskrift kan institusjonens styrer bestemme at det skal foretas kroppsvisitasjon og ransaking av beboerens rom og eiendeler ved inntak eller under

oppholdet. Det må foreligge begrunnet mistanke om at beboeren oppbevarer rusmidler, medikamenter eller farlige gjenstander. Bestemmelsen foreslås videreført. I tillegg foreslås det fra direktoratet en hjemmel for rutinemessig ransaking (uten mistanke) ved ankomst i institusjon. Tiltaket er motivert i forhold til behandlingen, drift, sikkerhetsmessige årsaker og hensyn til andre brukere. Departementet har vært noe i tvil, men støtter forslaget, men ønsker uttalelser fra høringsinstansene.

Vedtak :

Høringsuttalelse:

1. Troms fylkeskommune støtter departementets syn på hvilke institusjonstyper som bør omfattes av forskriften. Private institusjoner uten offentlig støtte bør ha mulighet til, men ikke plikt til, å innføre de samme reglene for gjennomføring som står i forskriften.
2. Troms fylkeskommune er enig i at lovtekster og forskriftstekster for øvrig i størst mulig grad samordnes slik at de har samme innhold, likegyldig om det er Lov om spesialisttjeneste, Lov om kommunale helse- og omsorgstjenester eller Lov om psykisk helsevern som er hjemmel for oppholdet på institusjon.
3. Troms fylkeskommune er enig i at urinprøve erstattes med biologisk materiale i lov- og forskriftstekstene.
4. Troms fylkeskommune mener at både ansvarlig institusjon og Fylkesnemnda for barnevern og sosiale saker bør ha mulighet til å kunne pålegge prøver av biologisk materiale for tvangsinnlagte pasienter. Det essensielle her er ikke de rusavhengiges rettsikkerhet, men hensynet til god behandling og hensynet til omgivelsene.
5. Det bør legges avgjørende vekt på erfaringene fra rusinstitusjoner når det gjelder spørsmålet om å fjerne institusjonenes mulighet til å kreve dokumentasjon av rusfri periode ved urinprøve/prøver av biologisk materiale
6. Troms fylkeskommune er enig i at kroppsvisitasjon og ransaking kan oppleves negativt og ydmykende. Troms fylkeskommune vil likevel støtte en videreføring av bestemmelsen om at dette kan foretas ved mistanke, og støtte innføring av hjemmel for ransaking ved ankomst. Når kroppsvisitasjon og/eller ransaking gjennomføres på grunn av mistanke bør det vurderes krevd innført protokoll for å prøve å forhindre at tiltakene gjennomføres uten tilstrekkelig grunn.